

УДК 37.033 : 81'373

ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ПОСІБНИКА З ДИСЦИПЛІНИ “УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ” У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Олена Южакова

*Одеська державна академія холоду, кафедра соціальних наук,
вул. Дворянська 1/3, м. Одеса, 65026, Україна,
тел.: (0482)7209-100*

Статтю присвячено проблемі створення посібника з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням”, охарактеризовано інші підручники з цього курсу, обґрунтовано власний погляд на зазначену проблему і подано авторський варіант такого посібника, який побудовано як інтегрований курс, що об’єднує знання філолога, який працює в технічному вузі, і фахівця-інженера.

Ключові слова: професійне спілкування, фахова мова, термін, термінна лексика.

Проблема викладання курсу “Українська мова за професійним спрямуванням” у вищій школі наразі залишається актуальною через розмаїття думок, відображених у підручниках, посібниках та інших навчальних матеріалах останніх років. Для вирішення цієї проблеми в технічному вузі зокрема пропонуємо сформулювати засади створення відповідного підручника для студентів. Отже, завданнями статті є аналіз відомих відповідних посібників, обґрунтування власного погляду на порушену проблему, а також спроба реалізації ідей у запропонованому варіанті підручника.

З-поміж великої кількості навчальних матеріалів з української мови для негуманітарних спеціальностей обрано кілька книжок, які містять у назві словосполучення “професійне спілкування” або “фахова мова” (винятком є праця Г. С. Онуфрієнко “Науковий стиль української мови” [8]).

Автори посібника “Українська мова у професійному спілкуванні” М. В. Гуць, І. Г. Олійник, І. П. Ющук [3], головною метою якого є ознайомлення з різними аспектами ділового спілкування, “мовного й ділового етикету, етикету різних країн”, розглядають “моделі поведінки й аспекти створення образу ділової людини” [3, с. 2], подають вправи для вдосконалення письмового мовлення та зразки основних ділових документів. Посібник складається з 17 занять і завдань для самостійної роботи, структурований, містить корисні й цікаві рубрики, щоб запобігти монотонності викладу. “Калейдоскопічний” принцип розташування матеріалу дав змогу уникнути одноманітності завдань, що вельми поживає роботу в аудиторії та полегшує викладачеві вести заняття на високому методичному рівні.

В іншому навчальному посібнику “Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування” А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк [4], крім оформлення основних типів документів, детально репрезентують ділову етику й культуру усного й писемного ділового спілкування, а також пропонують систему вправ для перевірки знань про складання ділових документів та правильний правопис, подають класифікацію й кваліфікацію помилок, які трапляються при укладанні ділових документів, перекладі, у

тому числі комп'ютерному тощо. Видання містить корисну інформацію за названими темами, із зауваженнями з риторики, психології спілкування тощо.

Підручник “Українська мова: професійне спілкування” (автор Р. С. Кацавець [6]) складається з чотирьох розділів (“Мова у суспільному житті”, “Правила українського правопису”, “Роль мови у ділових паперах”, “Висловлення про слово, мову і красномовство”), які висвітлюють, на думку автора, “теоретичний і практичний матеріал відповідно до чинної програми курсу з української мови професійного спрямування...” [6, с. 2]. Тексти завдань (“Міркуймо, виконуймо”) присвячені урочистим темам – возвеличуванню духовних цінностей українців (“Різдво Христове”, “Маковія”, “Отчий край” та ін.). Рубрика “Користуйтесь професійною лексикою” (розділ “Роль мови у ділових паперах”) розглядає термінологію гуманітарних наук (фінансово-економічну, банківську, юридичну). Підрозділ “Мовний простір третього тисячоліття” містить висловлення та афоризми за відомими темами: “Я горджусь тобою, мово”, “Мовлення, яке я люблю”, “Мова і професія”. На нашу думку, цей підручник необхідний для викладання в гуманітарному вузі.

Видання “Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень” (автори: М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська [11]) стане у нагоді під час підготовки будь-якого документа або наукової праці. У ньому подано “складні випадки слововживання, що спричиняють найхарактерніші помилки” [11, с. 2]. Цей посібник вважаємо “енциклопедичним” зібранням словосполук, які при перекладі з російської можуть стати каменем спотикання. Отже, зазначена праця, за висловленням Н. Ф. Непійводи, сприятиме “спокійній і обґрунтованій відновлювальній роботі з утвердження на практиці української мови як державної” [11, с. 4].

Навчальний посібник “Фахова українська мова” (автори: Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Кримець [1]) допоможе студентам опанувати фахову українську мову, засвоїти термінознавчі теми, викладені у спрощеному. Термінологічні проблеми є актуальними, тому вважаємо, що теорія термінознавства поглибить знання учнів про тимчасові й нетимчасові термінологічні питання, допоможе обґрунтувати правильне добирання варіантів з-поміж запропонованих у сучасних словниках терміноодиноць або створити власний варіант на основі здобутих знань.

Посібник “Науковий стиль української мови” (автор Г. С. Онуфрієнко [8]) містить завдання і вправи, створені для активізації мисленнєво-мовленнєвої діяльності студентів під час опрацювання різноманітних наукових джерел. Для цього автор використовує численні прийоми, зокрема, алгоритмічні приписи, “згортання” змісту наукових текстів до рівня плану, конспекту, анотації, реферату, рецензії, а також ілюструє послідовність щодо підготовки українською мовою наукової доповіді, виступу в дискусії, статті [8, с. 2]. Чітка організація матеріалу, велика кількість практичних завдань для закріплення теоретичної частини розділів, інтелектуально повноцінні тексти, які пропонує авторка для рецензування, реферування тощо, – все це робить посібник для студентської аудиторії надзвичайно важливим.

На жаль, у статті звернено увагу не на всі відомі праці з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням”, тож який підручник можемо запропонувати, якщо термін викладання цього курсу 16 годин (8 аудиторних занять) у технічному вузі?

Вирішуючи це завдання, перш за все враховуватимемо не тільки напрям підготовки у широкому (гуманітарний, економічний, технічний), але й у вузькому значеннях (спеціальність за напрямом підготовки), оскільки простежуємо, по-перше, відсутність підручників, що ґрунтуються на суто фаховому матеріалі, необхідному для майбутньої професійної підготовки студентів. Саме на початку роботи в аудиторії необхідно відібрати

найпоширеніші терміни, показати їх вживання в навчально-наукових текстах на основі посібників [11], [1]. По-друге, загальновідомим є факт, що для студента-першокурсника (дисципліну “Українська мова за професійним спрямуванням” викладають на першому курсі) найважчим завданням є написання конспекту та реферату, складним залишається і побудова виступу навіть для аудиторного заняття та доповіді на конференції. Отже, потрібно використати алгоритмічні приписи, необхідні для усної та письмової доповіді (див працю Г. С. Онуфрієнко [8]), причому, крім корисності, не менш важливий принцип подання матеріалу, що ґрунтується на інтелектуальній повноцінності дібраних текстів [4], їх емоційності [6], цікавості, адже зацікавити – значить, здивувати [3].

Водночас постають й інші проблеми: наприклад, хто викладатиме дисципліну, побудовану на такому матеріалі? З одного боку, лектор повинен бути обізнаний зі спеціальністю студента (але якою мірою обізнаний?), а з другого, – володіти методикою викладання української мови. Тому такі підручники мають створювати філолог і фахівець, і працюватимуть вони фактично над *інтегрованим курсом*. Тоді нескладно буде мотивувати в студентській аудиторії, чому слід вивчати саме цей матеріал, зацікавити студентів, покращити їх мовну підготовку, бо ставлення до гуманітарних дисциплін в технічному вузі й дотепер характеризуємо як прохолодне: нерідко студент не розуміє необхідність вивчення циклу гуманітарних дисциплін взагалі.

На наше переконання, вести такий курс може філолог, попри те що викладач української мови, як правило, не обізнаний або мало обізнаний з фахом студентів (економікою, технікою, теплофізикою, математикою тощо), за винятком суто лінгвістичних дисциплін, які вивчають у відповідних вузах на філологічних факультетах. Проте зі допомогою спеціаліста (наприклад, інженера) можна розтлумачити в студентській аудиторії найважливіші проблеми фаху на текстах, значно спростивши їх та певним чином “препарувавши”. Отже, головною проблемою створення підручника з української мови за професійним спрямуванням є підбір зазначених текстів та опрацювання їх.

Цей підхід дозволяє долати і другу суперечність – назва курсу зобов’язує вивчати мову фаху студента, причому всі відповідні дисципліни студент опанує, починаючи з третього року навчання у вузі. Спрощені, доступні для розуміння студентів матеріали поглиблять їхні знання і в подальшому полегшать засвоєння фахових дисциплін. До того ж студент вивчатиме те, що потрібно на першому та старших курсах; це забезпечить повторення важливої фахової інформації, репрезентованої у текстах різних рівнів складності, тому ще раз наголошуємо на важливості такої мотивації під час навчання. (Згадаймо, що попередню дисципліну “Мова ділових паперів”, яку було запропоновано у вузі до курсу “Українська мова за професійним спрямуванням”, вивчають і в школі, і з деякими видами ділових паперів студент може зіткнутись або після закінчення вузу, або ще пізніше, або не зіткнутись ніколи).

Щодо мотивації навчання, зазначимо, що окреслена проблема загострюється в технічному вузі, оскільки нескладно обґрунтувати, що ті 16 годин (8 занять) з української мови дозволять студентові краще розумітися на питаннях свого фаху. Складно пояснити студентові технічного вузу на першому курсі необхідність вивчення лише елементів ділового мовлення, правил українського правопису (якщо він не опанував їх протягом одинадцяти шкільних років), засад риторики, психології (зокрема, особливостей вербального й невербального спілкування).

На нашу думку, все ж варто створювати інтегрований курс на підставі двох дисциплін “Українська мова” і (плюс) “Курс за фахом студента”. Звичайно, в перший рік навчання ще складно говорити про повноцінну термінологічну насиченість матеріалів, проте базові терміни зі спеціальності вже доречно опрацювати, склавши відповідні тексти на підставі

підручників, наукових та науково-популярних статей. Саме таку роботу можуть провести викладачі з філологічною освітою. Усе це дозволить розглядати проблему формування мовно-професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема інженерів, під час вивчення професійної мови вже на першому курсі на заняттях з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням”.

На восьми заняттях передбачаємо вивчення восьми тем за фахом студента з проблемних питань і впровадження базової термінної лексики. Наприклад, для студентів Інституту низькотемпературної техніки Одеської державної академії холоду (спеціальність “Холодильні машини і установки”) це може бути такий цикл текстів, розрахований на 16 годин:

1. Проблема озонобезпечних холодоагентів (4 години).
 - 1.1. Загальні поняття про робочі речовини, що використовуються в холодильній техніці (холодоагенти, холодоносії, теплоносії), та їхні властивості (2 години).
 - 1.2. Холодоагенти в минулому, теперішньому і майбутньому (2 години).
2. Славетні вчені, що працювали в галузі штучного холоду (6 годин).
 - 2.1. Дива поблизу абсолютного нуля. Відкриття Гейке Камерлінг-Оннеса (2 години).
 - 2.2. Володимир Сергійович Мартиновський – засновник одеської школи інженерів холодильної промисловості (2 години).
 - 2.3. Наукова школа професора Сергія Григоровича Чукліна – синтез науки і практики (2 години).
3. Холод на службі людства. Холодильна техніка і технологія: стан і перспективи розвитку в світі і в Україні (4 години).
4. Проблеми термінної лексики у галузі штучного холоду (2 години).

Вибирати тексти, на нашу думку, необхідно з різних джерел за порадою фахівця-інженера. Під час укладання тексту важливо використовувати термінознавчі знання, тобто в кожному тексті слід визначити, якої лексики ми навчаємо, а саме: *спеціальної* і/або *неспECIALьної, термінологічної* і/або *нетермінологічної*. Спеціальна лексика – це загальне найменування декількох лексичних груп, що обслуговують сферу спеціальної комунікації [10, с. 36]. До її складу входять терміни (міжнаукові та вузькогалузеві, більшу частину яких фіксують галузеві словники та які належать до певної терміносистеми) і нетерміни (загальнонаукові та загальнотехнічні одиниці, які галузеві словники, як правило, не реєструють). Неспеціальну лексику задають загальнонавчальні слова, що використовуються в усіх стилях мовлення без змін свого значення, яке прийняте в загальнолітературній мові [10, с. 35]. На погляд учених, саме ця лексика є потужним джерелом формування термінології [2, с. 19], [12, с. 166]. Загальнонавчальну, загальнонаукову та загальнотехнічну лексику характеризують як нетермінологічну, проте вона є частиною кожної і/або багатьох термінологій. Міжнаукову та вузькогалузеву лексику вважають термінологічною [10, с. 37], оскільки вона входить до конкретної терміносистеми та на її підставі укладають словники.

Загальнонаукова лексика – “нейтральна тканина будь-якого технічного тексту” [10, с. 53], – займає проміжну ланку між термінологією та словами загальнолітературної мови (*система, покажчик, група* тощо). Загальнотехнічні слова, як і загальнонаукові, універсальні: вони не називають конкретних реалій, а пояснюють родові поняття на позначення процесів, предметів [10, с. 55], які не можна зобразити (*деталь, навантаження, обладнання, елемент*). Міжнаукову лексику утворюють терміни й терміноелементи, які стосуються суміжних та несуміжних наук і, як правило, мають дефініції. Вузькогалузеві одиниці характеризують відповідну галузь науки і/або техніки, наприклад, для сфери

холодильної техніки такими є терміни й терміноелементи із семами “низькі температури”, “зниження температури”, “належний холодильній техніці”, “заморожування” (*холодоагент, холод, холодильний компресор, криогенний* тощо).

Отже, ми навчасмо здебільшого міжнаукової та вузькогалузевої лексики, меншою мірою знайомимо із загальнотехнічними та загальнонауковими поняттями. Однак постає важливе питання – у якому співвідношенні необхідно подати зазначену лексику, аби текст не був надто спрощений і водночас не перевантажений складними для першокурсників поняттями. На наш погляд, текст має бути змістовно насиченим і по можливості проблемним; обсяг його може дорівнювати 2-3 аркушам, тобто приблизно від 872 до 1308 слів без урахування певних службових елементів (прийменників, єднальних сполучників тощо). Термінологічна насиченість вузькогалузовими та міжнауковими одиницями, що є новими для студентів, має складати 1-1,5 % (відсоток термінів, відомих зі шкільної лави, може бути вищим у кілька разів). На підставі цього варто будувати передтекстові завдання, працюючи над якими, студенти би знайомилися з головними поняттями свого фаху.

Наприклад, під час вивчення першої запропонованої теми (“Проблема озонобезпечних холодоагентів”), потрібно звернути увагу на такі терміни, як *холодильна техніка, холодильне устаткування (обладнання), холодильна установка, термодинамічна досконалість, холод (помірний, глибокий), охолодження, низькі температури, робочі тіла, робочі речовини, холодоагент = R = refrigerant (озоноруйнівний, озонобезпечний, перехідний, альтернативний, природний), холодоносій, теплоносій, фреони*, а також розтлумачити міжнародні ініціальні екологічні аббревіатури, що наразі широкоживані та є прямим перенесенням із збереженням графіки мови донора: *Life Cycle Climate Performance – LCCP – життєвий цикл кліматичного перетворення* (описує термін перебування робочої речовини в атмосфері до розкладання на інші хімічні сполуки); *Ozone Depletion Potencial – ODP – потенціал руйнування озонowego шару* (якщо в хімічних сполуках немає атомів хлору, які руйнують озон під час потрапляння в атмосферу, то $ODP = 0$); *Time Dependent Ozone Depletion Potencial – TDODP – потенціал руйнування озонowego шару, що залежить від часу* (якщо в хімічних формулах робочої речовини немає атомів хлору, які руйнують озон під час потрапляння в атмосферу, то час дорівнює нулю); *Global Warming Potencial (GWP x/a (100 років) – GWP – потенціал глобального потепління* (описує, наскільки певна маса робочої речовини сприяє глобальному потеплінню за якийсь період часу порівняно з CO_2); *Total Equivalent Warming Impact – TEWI – загальний (повний) еквівалент теплового впливу* (враховує, крім прямого впливу на атмосферу Землі робочої речовини, ще й побічний ефект, що відбиває ефективність обладнання, яке виробляє початкову енергію). Ці аббревіатури в літературі фігурують без пояснень: $ODP < 1$, $GWP = 3500$; $LCCP = 70$ [7, с. 160–163], причому студентам можна запропонувати самостійно перекласти репрезентовані терміни з метою виявлення складності явища аббревіації, оскільки створити відповідну аббревіатуру на підставі міжнародної поки ще не вдалося.

Для більшої наочності наводимо уривок одного з пропонуванних текстів у скороченому вигляді з виокремленням косим шрифтом міжнаукових і вузькогалузових (нових для студентів) термінів. Номінації, відомі студентам зі шкільного курсу, підкреслено однією рисою; загальнонаукову та загальнотехнічну лексику підкреслено однією рисою та виділено косим шрифтом. Цей матеріал скомпоновано на підставі текстів “Вплив властивостей робочих речовин на екологію навколишнього середовища” (підручник “Суднові холодильні установки” [5, с. 57–59]) та “Холодоагенти – минуле, теперішнє і майбутнє” (стаття професора Форбса Пірсона, Англія [9, с. 2]). Спираючись на поданий нижче текст-гібрид № 1.2., перевіряємо його за параметрами “термінна насиченість – ненасиченість”, “придатність – непридатність для опрацювання на першому курсі”, для чого

підраховуємо загальну кількість слів, а також кількість міждисциплінарних та вузькогалузевих термінів, загальнотехнічних та загальнонаукових одиниць; встановлюємо співвідношення між ними та робимо відповідні висновки.

Текст № 1.2.

Холодоагенти в минулому, теперішньому і майбутньому (уривок)

Як відомо, з кінця XIX ст. до 30-х рр. XX ст. за основні *робочі тіла*, що використовувалися в *холодильній техніці*, брали вуглекислий газ CO_2 , аміак NH_3 , діоксид сірки SO_2 та хлористий метил CH_3Cl [9, с. 2]. Із появою у цей період нової хлорфторвуглецевої (ХФВ) сім'ї речовин, які мали оптимальні для *холодоагентів* властивості у широких межах *помірного холоду*, почалося їхнє виробництво для задоволення потреб холодильної техніки, для виготовлення *аерозолів, пінополіуретанів* та засобів пожежогашіння. Але ХФВ надзвичайно довговічні і, надходячи до атмосфери, під впливом випромінювання поступово розпадаються із виділенням атомарного хлору. Атомарний хлор дуже активний і, вступаючи у взаємодію з озоном, руйнує стратосферний озоновий шар – основний поглинач ультрафіолетового потоку сонячної радіації, що попадає на Землю. Руйнування озонового шару Землі здатне викликати збільшення онкологічних захворювань людей і тварин, знищення флори, скорочення біологічних ресурсів океанів. Таким чином, з погляду існування біологічного життя на Землі проблема стає глобальною.

Вперше проблему регулювання та споживання *озоноруйнівних ХФВ* (CFC) було порушено на міжнародній Віденській конференції 1985 р. Потім на Монреальській конференції 1987 р. та на зустрічі країн-учасниць Монреальського Протоколу в Копенгагені у 1992 р. Згідно з Монреальським Протоколом усі галоїдопохідні вуглеводні було розділено на три групи за ступенем їх впливу на озоновий шар Землі.

1. ХФВ (CFC), що мають високий потенціал руйнування озонового шару. Холодоагенти цієї групи мають потенціал руйнування озонового шару (*ODP*) понад 0,05. За одиницю прийняте значення $\text{ODP} = 1,0$ в *R11*.

2. Гідрохлорфторвуглеці ГФХВ (HCFC), у молекулах яких міститься водень. Ці речовини мають менший час існування в атмосфері порівняно з ХФВ та менший руйнівний вплив на озоновий шар ($\text{ODP} < 0,05$). До них належить *R22*, який запропоновано як тимчасову альтернативу ХФВ.

3. Гідрофторвуглеці ГФВ (HFC). Ці робочі тіла не містять у собі атомів хлору, через це не руйнують озоновий шар ($\text{ODP} = 0$) та мають короткий період життя в атмосфері. Прикладами таких холодоагентів є *R134a, R125, R152a* й ін. Їх вважають довготерміновими альтернативними замінниками ХФВ та ГФХВ у холодильних установках XXI ст.

У 1992 р. вимоги до альтернативних холодильних агентів були іще більше посилені у зв'язку з помітним зростанням парникового ефекту, тобто холодоагенти мають мінімально впливати на парниковий ефект Землі. Парниковий ефект визначається потенціалом глобального потепління (*GWP*), який у галоїдопохідних вуглеводнів значно більший, ніж у вуглекислого газу. Тому, незважаючи на те що викид CO_2 в атмосферу вельми перевищує витікання фреонів, їх вплив на загальне потепління Землі становить 1/6 від загального внеску та 1/3 від внеску CO_2 . Цим пояснюють підвищену вимогу до холодильного обладнання майбутнього, яке має бути ефективнішим порівняно з теперішнім.

Отже, проблему захисту навколишнього середовища від шкідливого впливу холодоагентів на озоновий шар та парниковий ефект Землі слід вирішити у стислий термін шляхом заміни ХФВ, що існують нині, на альтернативні ГФВ або природні холодильні агенти типу NH_3 , CO_2 та чисті вуглеводні за таких умов: альтернативні холодоагенти

повинні мати низькі значення GWP, характеризуватися високим ступенем *термодинамічної досконалості*, причому потрібно використовувати дешеві та ефективні *змащувальні матеріали*, отже, й холодильне обладнання має бути енергетично ефективнішим (За В. О. Загоруйком та О. А. Голіковим).

Поданий уривок містить приблизно 383 слова, позначки, цифри, з-поміж яких 27 слів (7%) є термінами, які належать до міжнаукових і вузькогалузевих терміносполучень, нових для студентів; п'ять (1,3%) – загальнонаукових та загальнотехнічних лексичних одиниць та 41 (10,7%) термін має бути відомим студентові зі шкільної лави, зокрема, з курсів хімії, біології, математики тощо. Незважаючи на те що з частиною фахової лексики (з сімома словами термінних словосполучень – 1,8%) студенти знайомляться під час вивчення тексту № 1.1. “Загальні поняття про робочі речовини, що використовуються в холодильній техніці (холодоагенти, холодоносії, теплоносії), та їхні властивості”, слід визнати, що термінологічна насиченість цього уривка досить висока, і він потребує або спрощення, або доповнення другорядною інформацією, співвіднесеною з головною темою (“Проблема озонобезпечних холодоагентів”), за допомогою якої незнайомі терміни ставали б зрозумілими. Доцільно, щоб така інформація підсилювала також емоційність тексту, оскільки навчальні, але емоційно нейтральні тексти не сприяють їх запам'ятовуванню.

Варто додати, що навіть такий невеликий за обсягом текст дозволяє сягнути у проблеми сьогодення, пов'язані з найважливішими глобальними питаннями, одне з яких стосується заміни озоноруйнівних холодоагентів. Відтак, на мовному рівні стане доречним завдання створити головні тези тексту, щоб, користуючись ними, вийти на рівень дискусії під час обговорення порушених проблем. Крім того, передтекстові й післятекстові завдання мають містити й термінознавчу інформацію про побудову термінів, їх стратифікацію на лексичному рівні тощо.

Отже, на наш погляд, дисципліна “Українська мова за професійним спрямуванням” має бути інтегрованою і включати знання з майбутнього фаху студента та необхідну і достатню термінознавчу і суто лінгвістичну інформацію про структуру термінодиниць та самого тексту для подальшої праці з ним (конспектування, написання тез, реферування тощо). Такий курс буде цікавим для студентів, стане в нагоді при опануванні фаху та одночасно підвищить їх рівень знань з професійних, термінознавчих та лінгвістичних питань.

1. *Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Крimeць О. М.* Фахова українська мова: Навчальний посібник. К., 2008. 272 с.
2. *Володина М. Н.* Информационно-терминологическая структура языка (к постановке проблемы) // *Русский Филологический Вестник*. М., 1995. Т. 80. № 2. С. 19–22.
3. *Гуць М. В., Олійник І. Г., Юцик І. П.* Українська мова у професійному спілкуванні: Навчальний посібник. К., 2004. 336 с.
4. *Загітко А. П., Данилюк І. Г.* Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк, 2004. 480 с.
5. *Загоруйко В. О., Голіков О. А.* Суднова холодильна техніка: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. К., 2002. 576 с.
6. *Кацавець Р. С.* Українська мова: професійне спрямування. Підручник. К., 2007. 256 с.
7. *Морозюк Т. В.* Теория холодильных машин и тепловых насосов. Одесса, 2006. 712 с. (с приложением).
8. *Онуфрієнко Г. С.* Науковий стиль української мови: Навчальний посібник. К., 2006. 312 с.

9. Пирсон Ф. Хладагенты – прошлое, настоящее и будущее / Доклад на пленарном заседании XXI Международного конгресса по холоду [Вашингтон, США, август, 2003 г.] // Холодильная техника. 2004. № 2. С. 2–7.

10. Пристайко Т. С. Функционально-семантическая стратификация лексики специального текста: [монография]. Днепропетровск, 1990. 60 с.

11. Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень / М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська; За ред. М. Д. Гінзбурга. 2-ге вид., випр. і доп. К., Центр навчальної літератури, 2007. 672 с.

12. Шелов С. Д. Определение терминов и понятийная структура терминологии: [монография]. СПб., 1998. 236 с.

**BASIC PRINCIPLES OF COMPILING A TEXTBOOK ON THE SUBJECT
“THE UKRAINIAN LANGUAGE OF THE PROFESSIONAL DOMAIN” FOR THE
HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

Olena Yuzhakova

*Odesa State Refrigeration Engineering Academy,
Department for Social Sciences,
1/3, Dvorianska str., Odesa, 65082, Ukraine,
phone: (048) 7209-189*

The article considers the issues of compiling a textbook on the subject “The Ukrainian Language of the Professional Domain“, it gives overview of other textbooks related to the same course, dwells on the original view of the above-mentioned issue as well as gives the author’s version of this kind of a textbook that is represented as the comprehensive course that combines both knowledge of the philologist working at the technical higher educational establishment and knowledge of the professional engineer.

Key words: professional intercourse, shop language, termin, terminological vocabulary.

**ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ ПО ДИСЦИПЛИНЕ
“УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ” В
ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ**

Елена Южакова

*Одесская государственная академия холода,
кафедра социальных наук,
ул. Дворянская, 1/3, ауд. 261, г. Одесса, 65082, Украина,
тел.: (048) 7209-189*

Статья посвящена проблеме создания учебного пособия по дисциплине “Украинский язык профессионального направления”, охарактеризован ряд учебников по этому курсу, обоснован собственный взгляд на данную проблему и представлен авторский вариант учебника, который построен как интеграционный курс, объединивший знания филолога, работающего в техническом вузе, и знания инженера-специалиста.

Ключевые слова: профессиональное общение, профессиональный язык, термин, терминологическая лексика.

Стаття надійшла до редколегії 20.11. 2009

Прийнята до друку 20. 01. 2010